

**УДК 37.012.85**

**Горбова Н.А., к.п.н., доцент**  
Таврійський державний агротехнологічний університет

**УПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС АКТИВНИХ  
(ІНТЕРАКТИВНИХ) МЕТОДІВ НАВЧАННЯ (ПРИ ВИКЛАДАННІ  
ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВознавство»)**

*Анотація.* В статті проаналізовані інтерактивні методи навчання в результаті використання яких при викладанні дисципліни «Правознавство» відбувається активізація пізнавальної діяльності студентів, створюються комфортні умови навчання для розвитку рис, які забезпечують інформаційно-комунікаційну компетентність та соціальну мобільність випускника, здатного орієнтуватися в інформаційно-правовому просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнічного суспільства.

*Ключові слова:* Правознавство, активні методи навчання, диспут, ділова гра, засвоєння матеріалу, інтелектуальні ініціативи студентів.

**Постановка проблеми.** Дбаючи про посилення суто правової компетентності майбутнього фахівця, цілком виправданим є інтерес до інтерактивних методик викладання у вищій школі основ правничої науки. У цьому зв'язку зауважимо на доцільності більш прискіпливого ставлення до змістового навантаження самого поняття «вивчення основ наук». Насамперед, конкретизуємо такий аспект: у контексті запровадження активних форм викладання основ наукових знань, які чинники варто брати до уваги задля того, щоб виклад наукових знань був не просто цікавим, а й сприяв дієвості процесу учіння студентів? На основі аналізу діяльності дослідників лабораторії навчання та епістемології наукових знань у Женевському університеті (І.Гере, А.Жордан, Д.Літаер, Е.Хант), які понад 20 років вивчають фактори, що визначають ефективність процесу навчання, Ф.Пелло виокремлює деякі положення, урахування яких дотично практики й вітчизняної вищої школи може вважатися доцільним.

У межах навчального курсу «Правознавство» нами активно застосовувались інтерактивні форми, прийоми, методи, інструментарії кооперативного навчання з чисельними технологіями, а також втілювалась система різнорівневих індивідуально-дослідницьких завдань студентам.

Зауважимо, що творчий доробок викладачів вищої школи (А. Ампілогова, Л. Годкевич, В. Кіпров, Н. Яремчук) містить чимало форм і методів інтерактивного навчання; домінуючою ж інноваційною формою

науково-методичної роботи в цьому плані здебільшого визнано тренінг [3; 4]. Втілення цієї ідеї на практиці, зокрема, на змістовому підґрунті таких тем, як: «Трудове право України», «Цивільне право України», «Сімейне право України» дає підстави зауважити на найвиразнішій перевазі інтерактивних технологій – їхній відповідності особистісно зорієнтованому підходу. Водночас, аналіз сталої практики застосування тренінгових технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців дозволяє припустити, що подекуди вони використовуються як самоціль, не поступово, не в повній мірі враховуючи вимоги до учасників і організаторів такого навчання. А це не є припустимим, оскільки застосування інтерактивних технологій змінює саму суть процесу навчання студентів, позицію викладача-науковця, якому буває «непросто розкривати себе» перед майбутніми фахівцями.

**Аналіз основних досліджень і публікацій.** Аналіз літератури з інтерактивних методик викладання правових дисциплін засвідчує їхні безсумнівні переваги, головна з яких – навчання практичного права «через дію». Дослідники (А. Галай, Я. Іваніщ, В. Стаднік) пропонують розрізняти навіть певні групи інтерактивних методів, які ми застосовували при проведенні тренінгових занять з курсу «Трудове право України». Ними є наступні: 1) обслуговуючі (допоміжні) методи – методики налагодження контакту, «знайомство», «мікрофон» та ін.; 2) основні навчальні методи – робота в групах, розгляд правових ситуацій, рольові ігри та ін.; 3) конкретизуючі ігрові методи – «сократівський» метод, «коло ідей» та ін.; 4) методи дискутування – «займи позицію», повернений аргумент та ін.; 5) поєднані (комплексні) методи – колегіальна нарада, медіація та ін. [3].

У практиці викладання навчального курсу «Правознавство» ми використовували такий важливий ресурс як імітаційні методи навчання. З-поміж останніх основну увагу було зосереджено на використанні методу «кейс-стаді» – «вивчення ситуацій» (зокрема, з таких тем «Цивільне право України», «Кримінальне право України», «Адміністративне право України» тощо). Дослідники (А. Кочеткова, В. Пугачов, Л. Серова, Є. Уткін, С. Хаджирадева) доходять висновку, що «кейс-стаді», як метод, по суті являє собою ділову гру в стислому часі. Натомість «кейс-стаді» не дублює ділову гру, оскільки має специфіку, що спостерігається у наступному: учасники не просто "виконують" певну роль, а при цьому діють в умовах проблемної ситуації, на підставі аналізу якої й приймають певне рішення; задана ситуація (кейс) має відповідати усім вимогам, що висуваються до написання кейсів – реальність ситуації, наявність в ній цілком очевидної проблеми та

динамічного оточення; залежність остаточного рішення від попередніх рішень учасників кейсу, які вмотивовано «грають» як у житті.

**Формулювання цілей статті.** Метою даної роботи є активізація пізнавальної діяльності студентів на заняттях правознавства, створити комфортні умови навчання для розвитку рис, які забезпечують інформаційно-комунікаційну компетентність та соціальну мобільність випускника, здатного орієнтуватися в інформаційно-правовому просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнічного суспільства.

**Виклад основного матеріалу досліджень.** У контексті вище окресленого не менш важливий щонайширший арсенал творчих завдань та ситуаційних задач з основних галузей права. Так, у практиці розробки системи індивідуально-дослідницьких завдань майбутнім фахівцям у межах навчальних дисциплін правознавчого циклу активно використовуються різнопланові завдання олімпіадних змагань із правознавства. Досвід роботи в цьому плані засвідчує плідність такого підходу в контексті результативної самоперевірки, самопізнання, самовдосконалення студентів, оскільки значний обсяг запропонованих індивідуально-творчих завдань передбачає закріплення алгоритму розв'язання соціально-правових ситуацій, задач, а також надання останнім відповідної правової оцінки, систематизації правових знань (зокрема, з теми «Адміністративне право України»), вдосконалення правових умінь через їх згорнутість (наприклад, подання у формі порівняльних таблиць відповідності національних нормативно-правових актів та законопроектів міжнародним документам), вироблення правових навичок.

У контексті вищезазначеного, і науковий, і суто практичний інтерес становить такий інтерактивний метод як дебати [5]. Дебати при навчанні прав дитини можна розділити на кілька видів: проблемні дебати, дебати як форма роботи з нормативними документами, дебати як засіб формалізації дискусії. До того ж у навчальному процесі дебати можуть бути представлені як: форма організації навчання, елемент під час традиційного заняття, спосіб роботи зі змістом навчального матеріалу, форма організації дискусії тощо.

При викладанні навчального нормативного курсу «Правознавство» ми застосовували експрес-дебати як форму активізації пізнавальної діяльності.

Використання такої інтерактивної освітньої технології «дебати» при вивченні правознавства є виключно важливою задля формування у студентської молоді комунікативної і дискусійної культури, оволодіння

правовими знаннями щодо стратегії і тактики лобіювання законних інтересів громадянина навичками аргументації, вміннями слухати опонента, аналізувати думку співрозмовника, задавати питання, формулювати відповіді на поставлені запитання, вести дискусію в дусі поваги до прав людини, людської гідності, толерантності, дотримуючись мовних та етичних правил. Дебати не просто навчають, а розвивають особистість, вчать вчитися і вдосконалюватися [5].

У творчому досвіді викладання навчального нормативного курсу «Правознавство» досить широко використано таку основну ідею: інтелектуальні ініціативи студентів у соціально-правовій сфері регіону мають стати провідним критерієм сформованості правової компетентності фахівця. Втіленню цієї ідеї, зокрема в контексті розробки місцевих нормативно-правових актів, слугувало занурення студентів спільно з депутатами міської ради, фахівцями управління юстиції, правозахисних організацій у проектну діяльність. При цьому нами враховувався доробок тих науковців, які осмислюють проектну діяльність як навчальну технологію (І. Іонова, М. Кларин, І. Підласий, Є. Полат). Ми виходили з розуміння, що важливим є не лише рівень сформованості у певного студента мотивів вибору теми проекту, а й своєрідність вияву усіх складових цієї проектної діяльності. До того ж при розробці регіональних проектів особлива увага приділялась найбільш перспективним юридичним ідеям.

Вивчення й узагальнення досвіду викладання у вищій школі навчальних дисциплін правознавчого циклу дає підстави вважати, що у майбутніх фахівців не сформовано тезаурус юридичних термінів, що знижує їх правову компетентність. Це спостерігається навіть у випадках дуже сумлінної й наполегливої роботи студентів зі спеціальною літературою нормативно-правового характеру.

Зазначимо, що при всьому різноманітті інтерактивних методик є всі підстави стверджувати, що їх «загальним знаменником» виступає обмін думками учасників навчально-виховного процесу. А це дозволяє, з одного боку, посилити суто «раціональну частину» цих методик через збагачений потенціал до засвоєння студентами значного обсягу правової інформації в обмежений час, а з іншого – природним чином здійснювати емоційно-образне сприйняття цієї інформації. Не менш суттєвим, як нам видається, є досить активно вживаний у інтерактивних методиках викладання правових дисциплін ігровий елемент. Як зазначає у цьому зв'язку Г. Селевко, саме він у освітньому процесі виконує специфічні функції, з-поміж яких доцільно

виділити такі: комунікативна, розважальна, діагностична, функція активізації інтересу до збагачення правових знань, соціалізації, корекції, самореалізації, створення «ситуації успіху». Існує думка (Н. Трошина), що варто взяти до уваги ще одну найспецифічну функцію ігрового елементу інтерактивної методики – ігротерапевтичну, яка досить плідно сприяє подоланню труднощів, що виникають у майбутнього фахівця у зв'язку з нестачею досвіду соціально-правової діяльності.

**Висновки.** Відтак, професійна компетентність фахівця в актуальних соціально-правових питаннях, законодавчого забезпечення, ефективних механізмів захисту прав та законних інтересів дітей у різних соціальних інституціях, лобювання прав дитини, по суті виступає стрижневою у цілісній професійній культурі фахівця. Компетентнісне здійснення фахівцем соціально-правової діяльності є інтегральним параметром її продуктивності, а з огляду на сучасні умови розвитку вітчизняної соціальної сфери – найбільш пріоритетною. Означене набуває особливої значущості, оскільки йдеться про динамізм поступу України до правової держави – вагомого фактору стимулювання процесу набуття особистістю фахівця правової компетентності. Водночас не менш суттєвим у зазначеному контексті видається й інноваційний погляд фахівця на правове забезпечення держави.

Англомовні джерела визначають інновацію як нововведення. Довідкова література доводить, що інновації можуть з'являтися або внаслідок внутрішніх процесів розвитку соціально-педагогічної дійсності, або можуть бути зв'язані із зовнішніми впливами. Щодо останнього, то варто розрізнити дві форми інновацій – запозичення й стимульована трансформація. Нам видається доцільною (з огляду на предмет дослідницької уваги, його змістове навантаження) центрація інтересу саме до феномену «стимульована трансформація», тобто до спонукання (збудження) процесів створення, сприйняття, оцінки, засвоєння й застосування новацій у діяльності фахівця.

Цілком зрозуміло наскільки важливим є високий рівень правової культури особистості фахівця. Творчий досвід роботи у вищій школі переконливо доводить, що у такому форматі мають викладатися студентам нормативні навчальні дисципліни правового циклу.

Перспективи подальшого наукового пошуку ми пов'язуємо із дослідженням педагогічно доцільного впровадження у процес правової освіти студентів інформаційних технологій.

**Бібліографічний список.** 1. Астахова В. І. Нові тенденції в соціально-економічному розвитку української вищої школи і завдання

управлінської політики // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 3. – С. 15 – 18. 2. Беляков О. О. Нові тенденції у вищій освіті (на прикладі навчального процесу журналістів) // Проблеми освіти. – 2001. – Вип. 24. – С. 3 – 13. 3. Бугрій О. Активізація навчального процесу в зарубіжній вищій школі // Вища школа. – 2008. – № 5. – С. 70 – 78. 4. Гузік Т. А. Роль принципу рольової перспективи в навчальному процесі вищої школи // Запровадження сучасних технологій навчання в КНЕУ: Зб. матеріалів наук.-метод. конф. 18 – 20 листоп. 1998 р. – К.: КНЕУ, 1999. – С. 137. 5. Гурч Л. М. Впровадження інноваційних педагогічних технологій: вимоги сучасності // Проб. і персп. розв. фін. системи України. – 2003. – Вип. 9. – С. 151 – 153. 6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2004.

**Gorbova N.A. Uprovadzhennya in navchalny processes active (interaktivnih) metodiv navchannya (at vkladanni distsiplini «Pravoznavstvo»)**

*Symmary. The articles proanalizovani interaktivni methodological navchannya in rezultati vikoristannya yakih at vkladanni distsiplini «Pravoznavstvo» vidbuvaetsya aktivizatsiya piznavalnoi diyalnosti studentiv, stvoryuyutsya komfortni Minds navchannya for rozvitku rice yaki zabezpechuyut informatsiyno-komunikatsiynu kompetentnist that sotsialnu mobilnist Graduates, zdatnogo orientuvatisya in informatsiyno and legal prostori, otrimuvati informatsiyu that operuvati her vidpovidno to Vlasna potreb i vimog Suchasnyj visokotehnichnogo for Civil Society.*

*Key words: Pravoznavstvo, aktivni methodological navchannya, debate, dilova gras zasvoennya materialu, intelektualni initsiativi studentiv.*

**УДК 539.3**

**Дем'яненко В.Я., ст. викладач**  
Таврійський державний агротехнологічний університет

**УПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ  
НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ  
«МЕХАНІКА МАТЕРІАЛІВ І КОНСТРУКЦІЙ»**

*Анотація. Освіта і наука стають пріоритетними чинниками розвитку соціально-економічного, духовного та політичного життя будь-якої країни. Сьогодні визначальним фактором багатства країни є знання. У сучасних умовах Євроінтеграції України на ринку освітніх послуг, беззаперечно, одним із головних факторів підготовки конкурентоспроможного фахівця*